

ABSTRACT

The purpose of this research is to carry out a comparative analysis of nominal predicates in Spanish (built with *ser* and *estar*) and Polish (built with *być* and *to (być)*). In terms of scope and content, the study specifically addresses predicates with animate subjects (*Mi jefe es un hombre muy comprensivo*, *My boss is a very understanding man*). These constructions require a thorough approach, considering that pragmatic aspects are indissolubly linked to syntax and semantics. The research material consists of over 600 examples, some of them obtained from several internet sources. It is also worth mentioning that the author refers to works of other researchers in the field, always noted in appropriate footnotes and comments.

This dissertation stems from the author's experience as a teacher of Spanish for foreigners. Explanations of essentially dichotomous nature in relation to predicates formulated with *ser* and *estar* are subject to criticism on the grounds that they distort the language acquisition process from initial levels. Thus, empirical research shows that learners make the mistake of attempting to adjust Polish copulative predicates to reflect their counterparts in Spanish, which in turn are unarguably more complicated from a pragmatic point of view.

The first chapter defines the purpose, scope, and research methodology. Predicates, which both in Polish and Spanish should be analyzed when appearing in meaningful units of speech, are built upon verbs (known as "copulas") whose semantic status is still elusive. It should be also noted that syntactic contexts usually determine whether a verb has a full lexical status, or it is to be considered merely a link between the subject and the predicate. The aim of the first chapter is therefore to present the semantic-syntactic patterns of predicates in Polish and Spanish from the broadest possible perspective.

The second chapter provides arguments that the so-called "complex predicates", which is also a term that applies to diverse Polish predicates (Bralczyk, J. and Gruszczyński, 2002), including those with *być*, belong to a type of analytic predicates with unique features. Complex predicates are compared in this section with other conventional analytic predicates of Spanish, mostly periphrasis and semi-predicative constructions, widely used in other Western Romance languages. On the other hand, it should be emphasized that the Polish language, as a Slavic language, is a synthetic

language that manages to convey similar aspects with the help of morphological resources.

The comparison of the Spanish language with other Romance languages from the Iberian Peninsula (Galician, Catalan, Valencian, Portuguese) is essential and it further illustrates the specificity of the issue discussed in this work. All this put together confirms the approach that the verb *estar* in Spanish, which deserves the nickname "joker card", due to its versatility in creating nominal predicates, is not so much grammatized, but rather has achieved a greater degree of pragmatization than its Polish counterparts. This conclusion is presented in detail in chapter four, which discusses the Spanish complex predicates without equivalents in Polish (*Juan está guapo en las fotos de su boda, Jan wygląda ładnie na zdjęciach ze swojego wesela; Cuando finalmente se estuvo quieto, pudo percibir la belleza sobrenatural del paisaje, Gdy w końcu zatrzymał się, mógł dostrzec nadnaturalne piękno krajobrazu; Juan Luis estuvo increíble. Juan Luis wypadł niesamowicie*).

The third chapter discusses the issue of predicates in Spanish and Polish from a syntactic and semantic perspective, excluding any pragmatic considerations at this stage of the research. The main focus is set on complex predicates that can be considered equivalent not only in both languages, but also in other languages, in spite of the fact that some obvious formal differences may arise (*Jan jest leniem* (substantive), *Juan es un vago* (*un* + adjective); *Alfred jest murzynem* (substantive), *Alfred es negro* (adjective)). Vendler's (1957) classification of verbs and events is the basis for the predicates examined. This chapter also reviews previous works dealing with the issue, which lead to the conclusion that certain sorts of dichotomies still prevail (Luján, 1981; Leonetti, 1994; Fernández Leborans, 1999; RAE, 2010; Marín, 2016; Escandell, 2018, etc.): semantic (general subjects vs. existential subjects), syntactic (based on the assumption that some predicates encode an additional argument in the syntax), and aspect (division into perfective and imperfective predicates). Recent works suggest a major distinction between individual level predicates (with *ser*) and stage level predicates (with *estar*); nonetheless, even though this dichotomy could account for many instances, it is still far from being exhaustive and accurate, especially taking into account that it rather results in a static conception of predicates, neglecting to a great extent Vendler's classification.

The author of this research also deems necessary to provide a description of non-linguistic contexts, as they frame events: physical, empirical, and natural contexts.

Moreover, a context of a semantic-pragmatic nature, the so-called evidential context (Escandell 2002, 2018, among others), which relates to the fact that the speaker was / is a witness of a given activity (evidential context) should not be ignored (e.g. *Ostatnio Agnieszka była niezdolna*). It is especially important for describing some peculiar Spanish predicates formed with the verb *estar* (*Últimamente Agnieszka ha estado insostenible*).

Contexts are responsible for the differentiation of predicates in both languages, thus constituting a background for events. This is all the more true given that they are regulators of the static-dynamic *continuum* of predicates (*Miguel jest sympatyczny*=*Miguel jest sympatycznym człowiekiem*, natural context, static, the focus lies on the subject; *Kelner który nas obsługiwał był bardzo sympatyczny dla nas*, physical context, most dynamic, the focus lies on the object). This concept subsequently concerns the following categories: intransitivity-transitivity (Hopper, P. J. and Thompson, S. A., 1980) and Dowty's (1991) thematic proto-roles. The third chapter ends with the presentation of an exhaustive set of syntactic tests (*Se amable, Bądź miły; Suele estar de buen humor, zazwyczaj jest w dobrym humorze; Juan dejó de ser cruel con su adversario, Juan przestał się znęcać nad swoim przeciwnikiem*), ultimately aimed at characterizing the event patterns.

Chapter four tackles the distinction between pragmatics of language and pragmatics of the act of communication, both of them an underlying factor of certain predicates which, while not being strictly non-grammatical, may cause problems as to their acceptability and correct interpretation. Pragmatics of language, which requires the users of a given language to have a comprehensive knowledge of it, is responsible for coding complex predicates that expose the full potential of the grammatical system in creating dynamic eventualities, whereas pragmatics of the act of communication deals with particular meanings.

In the case of Spanish, attention should be paid to three aspects: discursive recategorizations of predicative expressions (e.g. an adjective can function as an adverb: *Estás tonta siempre que viene ese chico, Zachowujesz się głupio, zawsze kiedy ten chłopak przychodzi; Estate callado, Bądź cicho; Las chicas estaban genial, Dziewczyny wyglądały świetnie*), the flexibility of the aspect of the verb *estar*, and the clitic *se* in combination with *estar*. Pragmatics of the act of communication, although inseparable from pragmatics of language, cannot be considered exclusive to a particular language system.

but rather belongs to the speaker and is related to the creative use of language in a given situation.

Therefore, chapter four presents a broader perspective than previous chapters. A contrast is made between the two core linguistics norms of Spanish language: Peninsular Spanish and American Spanish. It should be stressed that the European standard turns out to be more conservative in comparison with the American standard, which is quite innovative in terms of the issues discussed in this work (*Cuando estaba niño, todo era más sencillo; Estaba aún muchacho y ya empezó a trabajar; Mi mamá está joven, apenas tiene 30 años*).

The research conducted in the dissertation shows, as the final twist of the screw, that pragmatic factors exert a greater influence on Spanish than on Polish. The Polish language is less sensitive to coding pragmatic aspects (*Piotr está bien, Piotr wygląda dobrze, Piotr czuje się dobrze, Piotrowi się to udaje*). The adopted semantic-pragmatic approach makes it possible to characterize dynamic eventualities, among which we find "achievements". In conclusion, complex nominal predicates are not only stative, but also cover a full array of dynamic eventualities (*Esté preparado, Niech pan będzie gotowy; No seas tan listo, Nie wymądrzaj się, Federico fue más astuto que sus amigos ante el juez, Frederyk okazał się bardziej inteligentny przed sędzią od swoich kolegów*).

STRESZCZENIE

Celem niniejszej pracy jest analiza porównawcza orzeczeń imiennych w języku hiszpańskim (*ser* i *estar*) oraz języku polskim (*być* i *to (być)*). Przedmiotem badań są konstrukcje z podmiotami ożywionymi (*Mi jefe es un hombre comprensivo, Mój szef jest bardzo wyrozumiałym człowiekiem*), które różnią się od pozostałych ze względu na swoją specyfikę i konieczność wzięcia pod uwagę wielu aspektów pragmatycznych przy ich analizie. Materiał badawczy, będący podstawą prowadzonych analiz, stanowi ponad 600 przykładów wyekscerpowanych ze źródeł internetowych oraz zebranych przez autora niniejszych rozważań podczas pracy z osobami uczącymi się języka hiszpańskiego.

Niekiedy też, w celu egzemplifikacji omawianych zjawisk, przytaczam przykłady z prac innych badaczy, co zawsze jest w pracy odnotowane w stosownym przypisie.

Inspiracją do napisania niniejszej rozprawy było moje doświadczenie jako nauczyciela języka hiszpańskiego dla obcokrajowców. Z wieloletnich obserwacji wynika bowiem, że popularne wyjaśnienia o zasadniczo dychotomicznej naturze, tak często stosowane w odniesieniu do czasowników *ser* i *estar*, bardzo zniekształcają proces nauki języka na początkowych poziomach. Ma to niewątpliwie niekorzystny wpływ również na naukę na poziomach wyższych, ponieważ uczniowie cały czas starają się dostosować orzeczenia imiennie języka polskiego, aby oddać sens orzeczeń złożonych języka hiszpańskiego, które z kolei są bardziej skomplikowane z pragmatycznego punktu widzenia.

W rozdziale pierwszym określono cel, zakres oraz metodę badań. Należy zauważyć, że relacje predykatywne, które są ustalane zarówno w języku polskim, jak i hiszpańskim na poziomie dyskursywnym, opierają się na czasownikach, których status semantyczny nadal jest nieuchwytny. Choć w przypadku polszczyzny kontrowersje między autorami są mniejsze w tym sensie, że nie utrudniają rozgraniczenia tych czasowników. Konteksty składniowe określają z reguły, czy czasownik ma pełny status leksykalny (jest czasownikiem znaczeniowo pełnym), czy jest jedynie łącznikiem między podmiotem a orzecznikiem. Celem rozdziału pierwszego jest zatem przedstawienie semantyczno-syntaktycznych schematów orzeczeń w języku polskim i hiszpańskim z jak najszerszej perspektywy. Zaproponowano jednak równocześnie włączenie do badań perspektywy semantyczno-pragmatycznej, która pomaga w wyjaśnieniu wszelkich wątpliwości wynikających z tradycyjnego przypisywania formom konkretnego znaczenia.

W rozdziale drugim dostarcza się argumentów na to, że tzw. orzeczenia złożone, która to nazwa używana jest również w odniesieniu do niektórych orzeczeń polskich, są rodzajem orzeczeń analitycznych o unikalnych cechach. Orzeczenia złożone porównano w tej części pracy z innymi konwencjonalnymi orzeczeniami analitycznymi w języku hiszpańskim, między innymi z czasownikowymi konstrukcjami peryfrastycznymi i konstrukcjami z czasownikami na wół łącznikowymi (*verbos semicopuativos*), często występującymi w zachodnich językach romańskich. Z drugiej strony uwzględniono fakt, że polszczyzna jako język słowiański jest językiem syntetycznym, któremu udaje się przekazywać podobne treści aspektualne przy pomocy zasobów morfologicznych.

Pojęcie orzeczenia złożonego, które jest omawiane w tym rozdziale, wymaga opisanie, że poza wsparciem, jakie elementy atrybutywne otrzymują ze strony czasownika dzięki końcówkom fleksyjnym, całość tworzona przez czasownik i orzecznik nabiera holistycznego charakteru, a mianowicie, tworzą one nierozzerwalną całość, a czasowniki *ser*, *estar* oraz *być* pełnią jedynie funkcję czasowników posiłkowych. Ze względu na jednorodną wizję orzeczeń analitycznych w języku hiszpańskim, tj. obejmującą orzeczenia z rdzeniem czasownikowym (np. *Ana se echó a correr*) oraz nieczasownikowym (np. *Jorge está triste*), konieczne było dokonanie dokładnego przeglądu dotychczasowego stanu badań i aktualizacji koncepcji gramatyzacji (Penades, 1994; Cuenca y Hilferty, 1999; Brinton y Traugott, 2005, itp.).

Porównanie języka hiszpańskiego z innymi językami romańskimi z Półwyspu Iberyjskiego (galicyjskim, katalońskim, walencjańskim) okazuje się konieczne i dobrze ilustruje specyfikę omawianego w pracy zagadnienia. Umożliwia ono podejście do badanego problemu z innych niż dotychczas, nieco szerszych punktów widzenia. Pozwala również na potwierdzenie tezy, że czasownik *estar* w języku hiszpańskim, zasługujący jak najbardziej na przydomek „karty joker” dzięki swojej wszechstronności w tworzeniu orzeczeń, nie tyle jest bardziej zgramatyzowany, co raczej osiągnął większy stopień pragmatyzacji niż jego polskie odpowiedniki. Wniosek ten szczegółowo przedstawiony został w rozdziale czwartym, w którym omówiono hiszpańskie orzeczenia złożone nieposiadające złożonych odpowiedników w języku polskim z czasownikiem *być* (*Juan está guapo en las fotos de su boda*, *Jan wygląda ładnie na zdjęciach ze swojego wesela*; *Cuando finalmente se estuvo quieto, pudo percibir la belleza sobrenatural del paisaje*, *Gdy w końcu zatrzymał się, mógł dostrzec nadnaturalne piękno krajobrazu*; *Juan Luis estuvo increíble*, *Juan Luis wypadł niesamowicie*).

W rozdziale trzecim omówiono kwestię orzeczeń w języku hiszpańskim i polskim z perspektywy składniowej i semantycznej, pomijając na tym etapie rozważań ujęcie pragmatyczne. Skoncentrowano się głównie na omówieniu tych orzeczeń złożonych, które można uznać za równoważne nie tylko w obu analizowanych w pracy językach, ale również w innych, reprezentujących różne rodziny językowe, pomimo pewnych oczywistych różnic formalnych (*Jan jest leniem* (rzeczownik), *Juan es un vago* (*un* + przymiotnik); *Alfred jest murzynem* (rzeczownik), *Alfred es negro* (przymiotnik). Dokonany w tej części pracy opis schematów czasowych czynności (wg klasyfikacji akcjonalnej czasowników Vendlera, 1957), pozwolił na ocenę trafności dotychczasowych

klasyfikacji badanych orzeczeń, ich charakterystykę oraz możliwą korelację z innymi schematami czasowymi. Dlatego w rozdziale tym dokonano również przeglądu prac podejmujących to zagadnienie, zarówno w językoznawstwie hiszpańskim jak i polskim. Pozwoliło to ukazać, że w prowadzonych dotąd badaniach nad tego typu orzeczeniami nadal przeważają dychotomie (Luján, 1981; Leonetti, 1994; Fernández Leborans, 1999; RAE, 2010; Marin, 2016; Escandell, 2018, itp.): semantyczne (podmioty ogólne vs. podmioty egzystencjalne), syntaktyczne (na podstawie tego, że orzeczenia o charakterze ewentualnym kodują w składni dodatkowy argument), aspektualne (podział na orzeczenia z aspektem dokonaniem i niedokonaniem). Należy jednak zauważyć również rozróżnienie między orzeczeniami indywidualnymi (*individual level predicates*) i orzeczeniami scenicznymi (*stage level predicates*). Byłoby to istotne z punktu widzenia gramatyki, ponieważ mogłoby wyjaśnić kwestię rozróżnienia tego typu orzeczeń, co szczególnie w języku hiszpańskim znalazłoby swoje przełożenie na orzeczenia z czasownikiem *ser* i na te z czasownikiem *estar*.

W toku prowadzonych badań uznano za konieczne uwzględnienie również kontekstów pozajęzykowych, ze względu na ich korelację z aspektualnością. Uzasadnione wydaje się odwołanie w pracy do kontekstów, tj.: kontekstu fizycznego, empirycznego i naturalnego. Ponadto nie należy również pomijać kontekstu o charakterze semantyczno-pragmatycznym, który podkreśla, że osoba mówiąca była/jest świadkiem danej czynności (*contexto evidencial / evidential context*) (np. *Ostatnio Agnieszka była nieznośna*). Jest on bowiem szczególnie istotny dla opisu niektórych osobliwych orzeczeń hiszpańskich tworzonych z czasownikiem *estar* (*Últimamente Agnieszka ha estado insoportable*).

Konteksty, jak wynika z prowadzonych analiz, odpowiadają za różnicowanie orzeczeń w obu językach, stanowiąc tym samym tło dla aspektualności. Z drugiej zaś strony, zgodnie z płynną koncepcją języka w jego dyskursywnym funkcjonowaniu, są regulatorami statyczno-dynamicznego kontinuum orzeczeń (*Miguel jest sympatyczny*=*Miguel jest sympatycznym człowiekiem*, kontekst naturalny, statyczny, fokus-centrum informacyjne lokalizuje się w temacie; *Kelner który nas obsługiwał był bardzo sympatyczny dla nas*, kontekst fizyczny, najbardziej dynamiczny, fokus-centrum informacyjne lokalizuje się w dopełnieniu bliższym). Pojęcie to zestawione zostało w prowadzonych rozważaniach z kategoriami: nieprzechodność-przechodność oraz subiektywność-sprawczość, które również charakteryzują możliwość płynnego przejścia

z jednego stanu do drugiego. Rozdział trzeci kończy się przedstawieniem wyczerpującego zestawu testów składniowych, mających na celu scharakteryzowanie schematów czasowych czynności każdego typu.

W rozdziale czwartym podjęto próbę oddzielenia pragmatyki języka od pragmatyki aktu komunikacji, obydwu niezbędnych do tworzenia orzeczeń, które, choć nie mogą być odrzucone jako niegramatyczne, mogą sprawiać kłopot co do ich akceptowalności i poprawnej interpretacji. Pragmatyka językowa wymaga od użytkowników danego języka jego wszechstronnej znajomości, odpowiada za kodowanie tych zdań, gdzie system gramatyczny rozwija swój pełny potencjał w tworzeniu schematów czasowych czynności. Natomiast pragmatyka aktu komunikacji konkretyzuje znaczenie, ujawniające się wyłącznie w ramach konkretnej wypowiedzi.

Szczególnie w przypadku języka hiszpańskiego uwaga zostanie zwrócona na trzy aspekty, które zbiegają się w aspektualności: dyskursywne rekatoryzacje orzeczników (np. przymiotnik może funkcjonować jako przysłówek: *Estás tonta siempre que viene ese chico, Zachowujesz się głupio, zawsze kiedy ten chłopak przychodzi; Estate callado, Bądź cicho; Las chicas estaban genial, Dziewczyny wyglądały świetnie*), elastyczność aspektu czasownika *estar* i obecność morfemu *se*. Pragmatyka komunikacji, chociaż jest nieodłączna od pragmatyki języka, nie może być uważana za wyłączną dla określonego systemu językowego, należy raczej do mówiącego i jest związana z twórczym wykorzystaniem języka w danej sytuacji.

W rozdziale czwartym przedstawiono zatem szerszą perspektywę niż w poprzednich częściach pracy. W rozważaniach uwzględniono ponadto funkcjonowanie dwóch wielkich norm językowych obecnych w języku hiszpańskim – europejskiej i południowoamerykańskiej. Norma europejska jest bardziej konserwatywna w zestawieniu z południowoamerykańską, która w zakresie zagadnień omawianych w tej pracy, charakteryzuje się dość dużą innowacyjnością (*Cuando estaba niño, todo era más sencillo; Estaba aún muchacho y ya empezó a trabajar; Mi mamá está joven, apenas tiene 30 años*).

Z przeprowadzonych w rozprawie badań wynika, że czynniki pragmatyczne w większym stopniu wpływają na hiszpański niż na polski. Polszczyzna jest bowiem mniej wrażliwa na kodowanie aspektów pragmatycznych (*Piotr está bien, Piotr wygląda dobrze, Piotr czuje się dobrze, Piotrowi się to udaje*). Przyjęte podejście semantyczno-

pragmatyczne pozwoliło na scharakteryzowanie dynamicznych schematów czasowych, wśród których orzeczenia z grupy „osiągnięć” (*achievements*) są jednymi z najważniejszych. zaprzeczają tezie, jakoby orzeczenia imienne miały odnosić się jedynie do czynności o charakterze statycznym (*Esté preparado, Niech pan będzie gotowy; No seas tan listo, Nie wymądrzaj się, Federico fue más astuto que sus amigos ante el juez, Frederyk okazał się bardziej inteligentny przed sędzią od swoich kolegów*).

Manuel Pérez Machado